

Голямокалибрени стрелкови оръжейни системи

Голямокалибрени стрелкови оръжейни системи са основно предназначени да поразяват и неутрализират най-различни цели на разстояние повече от километър. Освен че специализираните боеприпаси позволяват на оръжието да пробива лека броня и много от самолетите, голямокалибрени стрелкови оръжейни системи се използват и за поразяване на личния състав. Повечето представители от този клас оръжия с калибър 12,7 mm (50^{ти} калибър) боеприпаси, но някои от тях изстрелват патрони до 20 mm. Ефективният обseg на действие при голямокалибрени пушки с калибър 12,7 mm и 14,5 mm достига 1000–2000 m (като горна граница – поне трикратната стойност на ефективния обseg на специално изработен снайпер с калибър 7,62 mm), като използването на стойка може да увеличи обсега и способността на оръжието да поразява целта.¹ Оръжейна система с калибър 20 mm обикновено има ефективен обseg на действие приблизително 2000 m (Jane's, 2007, стр. 287–296).

Голямокалибрени стрелкови оръжейни системи водят произхода си от Първата световна война. Изработена спешно в отговор на въвеждането от Антантата на танка през 1917 г., ранната противотанкова пушка „Г“ Gewehr изстрелва 13 mm патрон, предназначен да пробива относително тънката броня на първите танкове. За да може да се носи на ръка в окопите, дизайнът на пушката се основава на еднозарядната (с надлъжно плъзгащ се обръщателен затвор) конструкция на много по-малката пушка Маузер. Разработката на оръжието, известно като „противотанкова пушка“, продължава между двете световни войни, като някои държави предпочитат да запазят по-големия калибър, а други се спират на по-малкия калибър на пушките, но със значително по-висока дулна скорост. Все пак, независимо от избрания калибър, ръчно преносимата, еднозарядна или с магазинно подаване противотанкова пушка представлява незначителна заплаха за добре защитените бронирани машини в началото на Втората световна война. Остаряла към този момент, противотанковата

пушка остава с ограничено приложение и понякога играе ролята на противодействащ фактор на снайпера, при което нейните по-големи способности за преодоляване на прегради пред стандартната пехотна пушка я правят идеален за целта избор. Прекратяването на военните действия през 1945 г. допринесе в голяма степен за изчезване на „противотанковата“ пушка.²

Въвеждането през 1982 г. на Barrett M82 12,7 mm самозареждаща се пушка прави този вид оръжие привлекателно за военните и правоохранителните органи в много държави. Въпреки че вече не са предназначени за поразяване на танкове, постиженията в балистиката, подобренията в конструкцията на оръжията за намаляване на отката и теглото, както и по-ефективните куршуми доведоха до създаването на значително по-лесно преносимо оръжие способно директно да поразява разнообразни цели със значително по-малко съпътстващи жертви, отколкото по-големите и по-разрушителни оръжейни системи. Днес десетина държави произвеждат голямокалибрени стрелкови оръжейни системи, а много повече доставят такова оръжие.

12,7 mm пушка е популярна и при цивилните лица в някои държави, като се произвеждат множество демилитаризирани версии за удовлетворяване на това търсене. Цивилните версии са по принцип по-тежки, не толкова здрави и оборудвани с оптически уреди с по-малки възможности и по-малко осигуряващи устройства (въпреки че в търговската мрежа могат да се намерят по-усъвършенствани прицели и електронни прибори, които да бъдат приспособени за „цивилните“ модели) от оръжията, конструирани съгласно военните изисквания. Само в Съединените щати повече от 20 компании произвеждат пушки с калибър 12,7 mm (Boatman, 2004, стр. 51–52, 56, 58, 61; вж. таблица 1 за примерни цени и производители). Интересът към този вид огнестрелно оръжие произтича отчасти от факта, че то е законно разрешено за притежаване от граждани в Съединените щати, както и защото тези пушки са се утвърдили като средство за спортни зани-

Barrett M82

Таблица 1 **Примерни цени за голямокалибрени стрелкови оръжейни системи 12,7 mm (50[™] калибър) от американски компании (в щатски долари)***

Фирма	Цени	Фирма	Цени	Фирма	Цени
A.L.S	1900	Christensen Arms	5500	Robar	7000
Armalite Inc.	3000	East Ridge Gun Company Inc.	1900–3600	Safety Harbor Firearms Inc.	1850–2450
Barrett	3000–8050	E.D.M. Arms	2250–8500	Serbu Firearms	2200–2450
Bluegrass Armory	3100	Ferret 50	3300–4000	Watson Weapons	2150

*цените са закръглени до 50 щатски долара.

Източник: Leff, 2007

мания в Съединените щати и в други държави, в т.ч. Швейцария и Обединеното кралство.³

Някои незаконни въоръжени групировки също имат интерес за придобиване на такова оръжие. Те успяват да се снабдят с него при определени случаи от цивилни търговци, които ги пренасят незаконно. Като примери могат да се посочат Ирландската републиканска армия (Vobejda и Ottaway, 1999), Армията за освобождение на Косово (Sullivan, 2004), както и наркокартелите в Мексико (вж. например US DoJ, 2010; 2011).⁴ ■

Източници

Настоящата *изследователска бележка* се основава на публикацията на Eric G. Berman и Jonah Leff, „Light Weapons: Products, Producers, and Proliferation,” *Small Arms Survey 2008: Risk and Resilience*, Cambridge: Cambridge University Press, стр. 7–41. Актуализирана от Eric G. Berman.

Бележки

- 1 Канадски войник с пушка 50[™] калибър (McMillan Tac-50) според информацията е успял да порази вражески войник на разстояние 2430 метра в Афганистан през 2002 г., подобрявайки четвъртвековния рекорд за попадение със снайпер в бойни условия (Friscolanti, 2006).
- 2 Кореспонденция на автора с Richard Jones, редактор-консултант, Jane's Infantry Weapons Yearbook, 18 ноември 2010 г.
- 3 Американската асоциация на стрелците петдесети калибър (FCSA) например съобщава, че има над 4000 членове от 22 държави (FCSA, 2011).
- 4 Според федерален прокурор в Оклахома „незаконният трафик на огнестрелно оръжие от Съединените щати в Мексико е сериозен проблем“ и „е причина за много случаи на насилие в дейността на наркокартелите“. Обект на незаконните трансфери са полуавтоматични пушки 50[™] калибър (US DoJ, 2010; 2011).

Препратки

- Boatman, Robert H. 2004. *Living with the BIG .50*. Boulder (CO): Paladin Press.
- FCSA (Fifty Caliber Shooters Association). 2011. „Fifty Caliber Shooters Association, Inc., Списък с факти.“ с достъп през май 2011 г. <<http://www.fcsa.org/wwwroot/visitors/about.php/>>
- Friscolanti, Michael. 2006. „We Were Abandoned.“ Macleans.ca, Интернет издание, 15 май. <http://www.macleans.ca/canada/national/article.jsp?content=20060515_126689_126689>
- Jane's. 2007. *Jane's Ammunition Handbook 2007–2008*. Coulsdon: Jane's Information Group.
- Leff, Jonah. 2007. *For Sale: .50 Caliber Rifles in the US*. непубликуван справочен доклад. Женева: Small Arms Survey.
- Sullivan, Stacy. 2004. *Be not afraid, for you have sons in America*. Ню Йорк: St. Martin's Press.
- US DoJ (United States Department of Justice). 2010. „Two Men Charged with Conspiracy to Illegally Purchase and Smuggle Military Type Semi-Automatic Rifles to Mexico“. Съобщение за пресата. 22 септември. <<http://www.atf.gov/press/releases/2010/09/092210-dal-two-charged-on-firearms-smuggling-conspiracy.html>>
- . 2011. „Stillwater Man Sentenced To One Year In Federal Prison For His Role As A Straw Buyer Of Firearms In Scheme To Illegally Purchase And Transfer Military Type Semi-automatic Rifles To Texas And Mexico“. Съобщение за пресата. 19 април. <http://www.justice.gov/usao/okw/news/2011/2011_04_19_4.html>
- Vobejda, Barbara и David Ottaway. 1999. „The .50-Calibre Rifle.“ *Washington Post*. 17 август.

Настоящата изследователска бележка е част от поредица, налична на сайта на Small Arms Survey, на адрес: www.smallarmssurvey.org/publications/by-type/research-notes.html. Онлайн версията на документа се актуализира при постъпване на допълнителна информация. За повече информация относно голямокалибрени стрелкови оръжейни системи, моля, посетете <http://www.smallarmssurvey.org/weapons-and-markets/products/light-weapons.html>

За Small Arms Survey

Small Arms Survey служи като основен международен източник на обществена информация в целият спектър от оръжейни системи и въоръженото насилие и като източник за правителства, политици, изследователи и активисти. Изданието разпространява своите констатации чрез непериодични публикации, комюникета, работни документи, специални доклади, книги и водещата си годишна публикация *Small Arms Survey*.

Проектът е с международен персонал с опит в изследванията на сигурността, политическите науки, международния обществен ред, правото, икономиката, проучванията на разработки, разрешаването на конфликти, социологията и криминологията и работи в тясно сътрудничество със световна мрежа от изследователи и партньори.

Small Arms Survey е проект на Висшия институт за международни проучвания и развитие в Женева. За повече информация посетете www.smallarmssurvey.org.

Дата на публикацията на английски език: юни 2011 г.

Публикувано на български език: април 2014 г.

Средствата за публикацията на настоящата Изследователска бележка са осигурени от Службата за премахване на оръжията и намаляване на емисиите към Държавния департамент на САЩ.

С признание към

Автори: Eric G. Berman и Jonah Leff

Дизайн и оформление: Richard Jones (rick@studioexile.com)

Информация за контакт

Small Arms Survey
Graduate Institute of International and Development Studies
47 Avenue Blanc
1202 Geneva
Швейцария

Тел. +41 22 908 5777

Факс +41 22 732 2738

